

Aplicarea legii penale române în timp. Implicații în activitatea de asistență judiciară internațională în materie penală

Asist. univ. drd. Minodora-Ioana BALAN-RUSU
Universitatea Creștină „DIMITRIE CANTEMIR”,
București, România
oanarusu_86@yahoo.com

Rezumat: În cadrul lucrării sunt examinate condițiile aplicării legii penale române în timp, în situația impusă de intrarea în vigoare a noilor coduri, penal și de procedură penală, cu implicații directe în activitatea complexă de asistență judiciară internațională în materie penală. Elementele de noutate sunt reprezentate de examinarea generală a principiilor aplicării legii penale în timp, în cazul în care România este stat solicitant sau solicitat pentru executarea sau transmiterea unei cereri de asistență judiciară internațională în materie penală. Lucrarea continuă alte activități de cercetare realizate pe linia implicării României în activitatea de asistență judiciară în materie penală în relațiile cu statele membre ale Uniunii Europene. Având în vedere elementele de noutate, precum și importanța acestei forme de cooperare judiciară internațională în materie penală, în condițiile intensificării activităților de acest gen la nivelul Uniunii Europene, lucrarea poate fi utilă studenților facultăților de drept, teoreticienilor și practicienilor, precum și altor persoane a căror activitate implică cunoașterea acestor norme juridice.

Cuvinte cheie: extraactivitate; retroactivitate; neretroactivitatea legii penale.

Introducere

Intrarea recentă în vigoare a noilor coduri, penal și de procedură penală, necesită, în opinia noastră, și examinarea succintă a unor dispoziții prin care este reglementată instituția aplicării legii penale române în timp.

Această cercetare se impune, deoarece, aplicarea legii penale române mai favorabile are implicații directe și în activitatea de cooperare judiciară internațională în materie penală, cu trimitere directă la asistența judiciară internațională în materie penală.

O problemă deosebită este reprezentată de dezincriminarea unor fapte, caz în care cererea prin care un alt stat solicită aplicarea uneia dintre formele de cooperare cunoscute, va fi refuzată de către statul român, deoarece în această situație dubla incriminare nu mai există.

Potrivit doctrinei, „eficiența juridică se capătă numai prin intrarea legii în vigoare; din acest moment începe și durata de aplicațiune a legii” [1].

Acest principiu care reglementează activitatea legii penale române, este prevăzut expres în dispozițiile art. 3 din Codul penal, unde se stipulează că „legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite în timpul cât ea se află în vigoare”. Așadar, regula generală instituită de legiuitorul român este aceea că, legea penală se aplică tuturor faptelor comise sub imperiul său, respectiv de la intrarea sa în vigoare, până la ieșirea din vigoare.

În ceea ce privește intrarea în vigoare a unei legi penale, aceasta se realizează, după trecerea a 3 zile de la momentul publicării în Monitorul Oficial al României sau la o altă dată, prevăzută expres în conținutul acesteia.

În cazul legilor de o amploare deosebită cum sunt codurile penale, intrarea acestora în vigoare se realizează printr-o procedură diferită (determinată de necesitatea studierii și informării cetățenilor), la o dată mai îndepărtată în raport cu momentul publicării, printr-o lege specială de punere în aplicare. În acest sens exemplificăm procedura intrării în vigoare a actualului Cod penal, care a fost publicat inițial prin Legea nr. 286/2009 [2] și a intrat în vigoare la data de 01.02.2014 prin Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal [3].

Principala modalitate prin care se dispune ieșirea din vigoare a unei legi penale este abrogarea acesteia, care poate fi expresă sau tacită.

Pe lângă abrogare, ca modalitate principală de ieșire din vigoare, în teoria dreptului penal sunt examinate și alte trei situații, respectiv: ajungerea la termen sau dispariția condițiilor speciale care au impus adoptarea legii, ieșirea din vigoare prin dispariția obiectului de ocrotire (protecție) și ieșirea din vigoare prin schimbarea condițiilor social politice [4].

În vederea stabilirii incidenței legii penale în raport cu timpul, important de stabilit este momentul în care se comite infracțiunea și momentul producerii rezultatului. Astfel, în cazul infracțiunilor a căror rezultat se produce imediat după executarea acțiunii sau inacțiunii incriminate, stabilirea momentului comiterii nu ridică nicio problemă, deoarece se apreciază că momentul comiterii se identifică cu momentul executării acțiunii și producerii rezultatului, caz în care se va aplica legea în vigoare la acel moment. În cazul infracțiunilor de rezultat, în care producerea urmărilor materiale pot surveni ulterior executării acțiunii incriminate, după trecerea unei anumite perioade de timp în raport cu momentul executării acțiunii, în doctrină au fost adoptate trei teorii, respectiv: *teoria acțiunii*, *teoria rezultatului* și *teoria mixtă*.

În dreptul european și român teoria acțiunii este acceptată de cea mai mare parte a specialiștilor în domeniu, celelalte fiind susceptibile de numeroase obiecții [4].

În știința dreptului penal, în legătură cu aplicarea legii penale în timp, o problemă deosebită a fost identificată în cazul *concursei de legi penale* și a *concursei de norme penale*. Astfel, vom fi în situația unui *concur de legi penale* atunci când mai multe legi penale sunt în același timp în vigoare, iar concursul de norme penale va exista când sunt susceptibile de a fi aplicate mai multe norme penale în vigoare în același timp.

În doctrină s-a apreciat că, în evoluția legislației penale, *există concurs de legi penale în timp atunci când două sau mai multe legi penale reglementează aceleși relații sociale, una din legi fiind o lege penală generală, alta o lege penală specială sau excepțională* [5]. Astfel, legea specială sau chiar excepțională intră în vigoare după legea generală și „crează un regim special impunând anumite reguli ce urmează să se aplice cu privire la unele situații și pentru un anumit timp. Din aceste considerente, legea specială derogă de la prevederile legii generale, care rămân însă în vigoare”[4].

Concurusul de norme penale va exista atunci când sunt în vigoare în același timp două sau mai multe norme penale și care au vocație a fi aplicate cu privire la aceeași faptă.

În literatura de specialitate, în cazul concursului de norme penale au fost examinate mai multe forme, respectiv:

- *calificări alternative* (vor exista atunci când, între conținuturile legale ale infracțiunilor susceptibile de a fi reținute există o opoziție esențială, astfel încât alegerea unei calificări o exclude în mod necesar pe cealaltă);

- *calificări incompatibile* (când o infracțiune este consecința logică și, întrucâtva, naturală a alteia cu care se confundă intim, căci ele tind să protejeze același interes colectiv sau individual, și au la bază o rezoluție infracțională unică);

- *calificări redundante* (când acoperă în întregime faptele deja incluse într-o altă calificare);

- *concurusul între o calificare generală și una specială* (se aplică principiul specialității, norma cu caracter special având prioritate față de norma generală);

- *concurusul între două calificări, dintre care una constituie element sau circumstanță a celeilalte* (va exista de cele mai multe ori în ipoteza infracțiunii complexe, când norma de incriminare a faptei complexe și norma incriminatoare a faptei absorbite par a avea deopotrivă aplicabilitate în speță);

- *calificări echivalente* (când aceeași activitate materială intră sub incidența a două calificări) [4];

1. Neretroactivitatea legii penale

Potrivit dispozițiilor art. 15 alin. (2) din Constituție „*legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau cotravenționale mai favorabile*”.

Acest principiu este reluat și prevăzut expres în două dispoziții cuprinse în art. 1 alin. (2) și art. 2 alin. (2) din Codul penal. Astfel în art. 1 alin. (2), ca și parte componentă a principiului legalității incriminării și a sancțiunilor penale se prevede că „*nicio persoană nu poate fi sancționată penal pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârșită*”, iar în art. 2 alin. (2) se prevede că „*nu se poate aplica o pedeapsă ori nu se poate lua o măsură educativă sau o măsură de siguranță dacă aceasta nu era prevăzută de legea penală când fapta a fost săvârșită*”.

Acest principiu, este reluat într-o altă formulare în dispozițiile art. 4 din Codul penal unde se prevede că „*legea penală nu se aplică faptelor săvârșite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute în legea nouă*”.

Principiul neretroactivității legii penale, examinat ca principiu constituțional, rezultă implicit și din dispozițiile instrumentelor juridice internaționale la care România este parte, care privesc drepturile și libertățile cetățenilor, și care, potrivit dispozițiilor art. 20 din Constituție *vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația universală a drepturilor omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte*. Astfel, potrivit art. 11 alin. (2) din actul normativ internațional menționat „*nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care nu constituiau, în momentul când au fost comise, un act cu caracter penal conform dreptului internațional sau național. De asemenea, nu se va aplica nicio pedeapsă mai grea decât aceea care era aplicabilă în momentul când a fost săvârșit actul cu caracter penal*”.

Dispoziții asemănătoare se regăsesc și în majoritatea instrumentelor juridice de cooperare judiciară în materie penală adoptate la nivelul Uniunii Europene, cu efecte directe în ceea ce privește refuzul executării unei cereri de cooperare sau asistență juridică internațională în materie penală.

Precizăm că în materia dreptului penal substanțial, neretroactivitatea legii penale este prevăzută și în dispozițiile art. 7 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale [6].

Având în vedere dispozițiile normelor menționate (de drept constituțional și drept penal), rezultă că legea penală este neretroactivă, deci nu se poate aplica decât faptelor comise pe timpul cât aceasta era în vigoare.

Așadar, acest principiu instituie regula potrivit căreia, nu se poate aplica o lege nouă care incriminează o faptă, în condițiile în care la momentul comiterii, fapta în cauză nu constituia infracțiune.

2. Extraactivitatea legii penale

Prin derogare de la principiul activității legii penale, extraactivitatea legii penale, presupune, în unele cazuri, o extindere a eficienței în timp a legii, fie înainte de momentul intrării în vigoare, fie după ieșirea din vigoare.

Astfel, aceste două excepții de la principiul activității legii penale vizează: extinderea eficienței în timp a legii penale noi, și asupra unor fapte comise înainte de momentul intrării în vigoare a legii (retroactivitatea), precum și, extinderea efectului unei legi abrogate, și după ieșirea ei din vigoare (ultraactivitate) [4].

3. Retroactivitatea

Potrivit doctrinei, prin *retroactivitatea* legii penale se înțelege aplicarea dispozițiilor unei legi penale, unor fapte comise înainte de intrarea acesteia în vigoare.

Extinderea eficienței legii penale nu are decât un caracter de excepție, în raport cu principiul neretroactivității legii penale [4].

În doctrină s-a apreciat că „principiul retroactivității legii penale funcționează în două ipoteze specifice: retroactivitatea legii prin care se abolește incriminarea unei fapte și retroactivitatea legii penale interpretative” [7].

Într-o altă opinie se susține că, „în doctrina penală sunt cunoscute mai multe categorii de legi care retroactivează, unele dintre ele nemaifiind în concordanță cu principiile constituționale” [4].

Astfel, categoriile de legi penale care retroactivează, sunt:

- legea în care se *prevede expres* în conținutul său că dispozițiile urmează a se aplica și altor fapte comise anterior intrării sale în vigoare;

- *legea penală de interpretare*, prin care se interpretează o serie de termeni ce fac parte dintr-o lege adoptată anterior;

- *legea penală de dezincriminare*, care prevede dezincriminarea unor anumite fapte;

- *legea penală mai favorabilă* [4];

Având în vedere importanța și incidența în condițiile actuale, vom examina succint retroactivitatea legii de dezincriminare, instituție care trebuie avută în vedere de organele judiciare române atunci când se solicită aprobarea unei cereri de asistență judiciară internațională în materie penală.

3.1. Retroactivitatea legii de dezincriminare

a) Aspecte generale

Evoluția în timp a societății implică, în mod direct, și schimbări ale politicii penale a unui stat, scopul final fiind acela de realizare a unei activități eficiente de prevenire și combatere a criminalității.

Schimbările ce survin în plan legislativ implică, pe lângă incriminarea unor fapte noi, și dezincriminarea unor alte fapte, care fie nu mai sunt considerate a fi periculoase pentru societate, fie nu mai lezează anumite valori sociale identificate în noua lege penală. De regulă, „asemenea situații apar în urma unor reforme legislative majore, cum a fost apariția Codului penal din 1968, care a dus la dezincriminarea a peste 70 de infracțiuni prevăzute în Codul penal anterior, care nu își mai găseau corespondent în noul Cod penal, acesta având, în raport de aceste fapte, caracterul unei legi de dezincriminare” [8].

Schimbarea regimului politic produsă la 22 decembrie 1989, a impus de asemenea dezincriminarea unor fapte prevăzute în Codul penal din 1969, precum și a altora din legile speciale (care de regulă reglementau relații sociale specifice unui regim totalitar). În ceea ce privește dezincriminarea unor fapte din Codul penal din 1969, menționăm abrogarea în totalitate a Titlului IV (Infracțiuni contra avutului obștesc - art. 223-235), precum și a altor fapte, cum sunt cele prevăzute în art. 236, 237, 238, 251, 253, etc.

Dealtfel, pe fondul schimbării regimului politic, după 1990, anumite incriminări prevăzute în Codul penal din 1969, au fost abrogate sau modificate succesiv, sau uneori completate, datorită noilor condiții sociale care au impus o nouă politică penală.

Noul Cod penal intrat în vigoare la 01.02.2014, a adus, de asemenea, alte modificări și completări ale unor incriminări, precum și abrogarea sau incriminarea altor fapte. Astfel, dispozițiile art. 4 din Codul penal, cu denumirea marginală sugestivă „Aplicarea legii penale de dezincriminare”, prevede că *legea penală nu se aplică faptelor săvârșite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă*. Același articol prevede că, în cazul unor hotărâri judecătorești rămase definitive sub imperiul legii vechi, *executarea pedepselor, a măsurilor educative și a măsurilor de siguranță, precum și toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la aceste fapte încetează prin intrarea în vigoare a legii noi*.

Cu toate că dezincriminarea unei fapte se realizează, de regulă, prin abrogarea normei de incriminare, nu în toate situațiile, abrogarea acestei norme conduce și la dezincriminarea faptei, aspect care impune din partea organelor judiciare o cercetare atentă a dispozițiilor legii în vigoare, odată cu cele ale legii vechi, mai ales în ceea ce privește conținutul constitutiv al infracțiunii. În acest sens, se vor examina cu prioritate acțiunile sau inacțiunile prin care se realizează elementul material al infracțiunii, cerința sau cerințele esențiale (acolo unde există), precum și forma de vinovăție (din cele două legi).

Sesizând aspectele menționate mai sus, legiuitorul codului penal a reglementat concret această situație, prin dispozițiile art. 3 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal [9].

Astfel, potrivit dispozițiilor art. 3 alin. (1) din actul normativ menționat, *dispozițiile art. 4 din Codul penal privind legea penală de dezincriminare sunt aplicabile și în situațiile în care o faptă determinată, comisă sub imperiul legii vechi, nu mai constituie infracțiune potrivit legii noi, datorită modificării elementelor constitutive ale infracțiunii, inclusiv a formei de vinovăție, cerută de legea nouă pentru existența infracțiunii*.

Din cercetarea normei juridice penale menționate mai sus, rezultă că dispozițiile legii referitoare la aplicarea legii penale de dezincriminare, sunt aplicabile și în situațiile în care o faptă determinată (o faptă care are și o denumire marginală), comisă sub imperiul legii vechi, nu mai este prevăzută ca infracțiune în legea nouă, fie datorită modificărilor survenite în structura laturii obiective, fie a celor din structura laturii subiective (forma de vinovăție).

Cu titlu de exemplu prezentăm infracțiunea de „împiedicarea sau îngreunarea circulației pe drumurile publice”, prevăzută în art. 339 alin. (2) din Codul penal, unde este incriminată fapta de *participare în calitatea de conducător de vehicul la întreceri neautorizate pe drumurile publice*.

În legea veche, în conținutul constitutiv al infracțiunii prevăzute în art. 92 alin. (3) din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, pe lângă acțiunea prevăzută și în legea actuală, era menționată și acțiunea de organizare a unor astfel de întreceri, precum și participarea în calitate de conducător de animale.

Cercetarea celor două norme juridice conduce la concluzia incidenței dispozițiilor art. 3 alin. (1) din Legea nr. 187/2012, raportat la art. 4 din Codul penal, în cazul în care a fost trimisă în judecată sau a fost condamnată sub imperiul legii vechi o persoană care a organizat o asemenea întrecere, sau a organizat ori participat la o întrecere cu animale.

În ceea ce privește denumirea marginală, legiuitorul codului penal, prevede la art. 3 alin. (2) din același act normativ că, *dispozițiile art. 4 din Codul penal nu se aplică în situația în care fapta este incriminată de legea nouă sau de o altă lege în vigoare, chiar sub o altă denumire.*

Vor fi incidente aceste dispoziții în cazul infracțiunii de „Pruncucidere” prevăzută în art. 177 din Codul penal din 1969, infracțiune care în Codul penal în vigoare nu mai are corespondent, dar, atenție, numai în ceea ce privește titlul marginal sau denumirea (așa cum se exprimă legiuitorul). Conținutul legal al acestei infracțiuni a fost preluat și completat în conținutul infracțiunii prevăzute în art. 200 din noua lege, infracțiunea având o denumire marginală diferită, respectiv „uciderea ori vătămarea nou-născutului săvârșită de către mamă”.

b) Implicații ale dispozițiilor privind aplicarea legii penale de dezincriminare în activitatea de asistență judiciară internațională în materie penală

Noile dispoziții promovate de legiuitorul român, prin adoptarea Codului penal intrat în vigoare la 01.02.2012, precum și ale legii de punere în aplicare a codului penal menționat, are implicații majore în ceea ce privește activitatea de cooperare judiciară internațională în materie penală și implicit în aceea de asistență judiciară internațională în materie penală.

Astfel, în activitatea de asistență judiciară internațională în materie penală, va fi posibilă solicitarea asistenței din partea altui stat, care se bazează pe o faptă, care în legea română a fost dezincriminată. În aceste condiții, se va pune problema dacă statul român, prin autoritățile judiciare abilitate de lege, va executa sau va refuza executarea unei asemenea cereri.

Această problemă nu va exista în cazul în care statul român va avea calitatea de stat solicitant, deoarece fapta fiind dezincriminată, solicitarea nu va fi întocmită și transmisă.

Având în vedere aceste particularități, vom proceda la o examinare succintă a modului în care autoritățile abilitate ale statului român, vor soluționa cererile de asistență judiciară internațională în materie penală.

b.1. Executarea cererilor de asistență judiciară internațională în materie penală, în relațiile cu toate statele lumii

Spre deosebire de modul de reglementare a altor forme de cooperare judiciară internațională în materie penală (extrădarea, predarea în baza unui mandat european de arestare, etc.) în cazul asistenței judiciare internaționale în materie penală, legiuitorul român nu a prevăzut dispoziții prin care să se indice expres situațiile în care autoritățile judiciare române pot refuza executarea unei asemenea solicitări transmise de un alt stat. În aceste condiții, în cazul în care se solicită executarea unei cereri de asistență judiciară, care se bazează pe o faptă care în dreptul român a fost dezincriminată, apreciem că în funcție de obiectul său, aceasta poate fi executată sau executarea poate fi refuzată, în baza necesității respectării principiilor generale ale activității de cooperare judiciară internațională în materie penală sau a altor dispoziții ale unor acte normative interne, sau internaționale, la care România este parte.

Pornind de la obiectul cererii de asistență judiciară internațională în materie penală, constatăm că fiecare modalitate de asigurare a asistenței judiciare, prezintă anumite particularități, în baza cărora cererea de asistență poate fi executată sau executarea poate fi refuzată. Astfel, *comisia rogatorie internațională*, care are ca obiect, ridicarea de obiecte și înscrisuri și efectuarea pechezițiilor, nu va fi executată dacă nu sunt îndeplinite condițiile speciale prevăzute în dispozițiile art. 176 alin. (4) din legea specială. Menționăm că una din aceste condiții se referă la obligația ca *pedeapsa prevăzută de legea română și cea a statului solicitant să fie de cel puțin un an închisoare.*

În situația în care fapta pentru care se solicită efectuarea pecheziției sau ridicarea de obiecte sau înscrisuri este *dezincriminată* în România, cererea de asistență *nu va fi executată* de către autoritățile judiciare române. Dat fiind obiectul lor, considerăm că aceeași decizie trebuie să fie luată și în cazul altor cereri de acest gen, care au ca obiect sechestrul și confiscarea specială sau extinsă.

În ceea ce privește executarea altor activități solicitate prin comisii rogatorii internaționale, prevăzute în legea specială [art. 174 alin. (1)], considerăm că pot fi executate, chiar dacă în România fapta în baza căreia

a fost solicitată comisia rogatorie internațională este dezincriminată în România. Această constatare se impune mai ales atunci când, acea faptă a fost comisă pe teritoriul statului solicitant, iar autoritățile judiciare române nu au competență în urmărirea și judecarea acesteia.

În ceea ce privește celelalte modalități prin care se asigură asistența judiciară internațională în materie penală, considerăm că acestea pot fi executate și în cazul dezincriminării faptei în România, în cazul în care infracțiunea a fost comisă pe teritoriul statului solicitant, iar autoritățile judiciare române nu au competența de urmărire și judecată.

b.2. Executarea dispozițiilor Convenției din 19 iunie 1990 de punere în aplicare a Acordului Schengen din 14 iunie 1985 privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele comune, Schengen

În cazul în care statul român este solicitat să execute o cerere de asistență judiciară în materie penală, care se bazează pe o faptă dezincriminată în legea română, considerăm că această cerere poate fi executată sau executarea poate fi refuzată, în funcție de obiectul cererii.

Astfel, pentru executarea unei comisii rogatorii care are ca obiect percheziții și sechestre, statul român, poate impune unele condiții, care privesc în general dubla incriminare.

b.3. Executarea în Uniunea Europeană ordinelor de indisponibilizare a bunurilor sau a probelor

O primă problemă pe care o examinăm se referă la situația în care, un alt stat membru al Uniunii Europene, în temeiul dispozițiilor Deciziei-cadru 2003/577/JAI a Consiliului din 22 iulie 2003 privind executarea în Uniunea Europeană a ordinelor de indisponibilizare a bunurilor sau a probelor, solicită recunoașterea și executarea unui ordin de indisponibilizare a bunurilor sau a probelor, în cazul unei fapte care a fost dezincriminată de legiuitorul român, și nu sunt incidente dispozițiile art. 3 alin. (2) din Legea nr. 187/2012. Vom avea în vedere data la care s-a primit certificatul prevăzut și de legea română.

Potrivit dispozițiilor art. 223 alin. (2) din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea internațională în materie penală, modificată și completată ulterior, *pentru alte cazuri decât cele menționate la alin. (1)* [10] în cazul ordinului de indisponibilizare emis în vederea asigurării probelor, recunoașterea și executarea unui astfel de ordin sunt supuse condiției ca infracțiunea pentru care a fost emis ordinul să constituie infracțiune, în conformitate cu legea română, oricare ar fi elementele constitutive sau calificarea juridică în legea statului emitent. Așadar, cu excepția faptelor mai grave prevăzute expres în alin. (1), atât recunoașterea, cât și ulterior executarea unui ordin de indisponibilizare a probelor, implică constatarea existenței dublei incriminări.

Este important de constatat momentul dezincriminării în raport cu data solicitării, deoarece vor fi avute în vedere două asemenea momente. Primul moment la care facem referire este cel al comiterii faptei, iar cel de-al doilea data la care a fost primită solicitarea și nu data întocmirii acesteia. Astfel, în cazul în care infracțiunea în baza căreia se solicită recunoașterea și executarea unui ordin de indisponibilizare a probelor, este dezincriminată la momentul primirii certificatului, și nu sunt aplicabile dispozițiile art. 3 alin. (2) din Legea nr. 187/2012, autoritățile judiciare române vor refuza executarea unui asemenea ordin. O altă situație va exista atunci când, la momentul comiterii infracțiunii în baza căreia se solicită recunoașterea și execuarea unui ordin de indisponibilizare a probelor, infracțiunea nu era dezincriminată în legea penală română, dezincriminarea faptei intervenind ulterior, însă, înainte de primirea solicitării. Considerăm că și în această situație, organele judiciare române abilitate vor refuza executarea ordinului de indisponibilizare a probelor, motivat de dispozițiile art. 4 din Codul penal român.

Soluțiile menționate mai sus sunt corecte din punctul nostru de vedere, acestea fiind motivate atât de dispozițiile legii penale române, cât și de alte dispoziții ale unor instrumente juridice internaționale la care România este parte, și la care am făcut anterior referire. Avem aici în vedere și unele hotărâri adoptate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în aplicarea art. 7 parag. 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale [11].

În ceea ce privește ordinul de indisponibilizare emis în vederea confiscării ulterioare a bunului, pentru alte cazuri decât cele prevăzute la alin. (1) din legea specială, recunoașterea și executarea sunt supuse condiției ca infracțiunea pentru care a fost emis ordinul să constituie o infracțiune care, în conformitate cu legea română, poate conduce la acest tip de indisponibilizare, oricare ar fi elementele constitutive sau calificarea juridică în legea statului emitent [art. 223 alin. (3) din legea specială].

Cercetarea dispozițiilor menționate, conduce la concluzia că pentru recunoașterea și executarea unui ordin de indisponibilizare emis în vederea confiscării ulterioare a unui bun, este necesar ca autoritățile judiciare române să constate îndeplinirea cumulativă a două condiții, respectiv:

- infracțiunea în baza căreia se solicită recunoașterea și executarea unui asemenea ordin să fie prevăzută și în legea română;
- pentru comiterea infracțiunii respective, legea română să prevadă și posibilitatea confiscării aceluși bun;

Cu privire la prima condiție, considerăm că nu sunt necesare alte explicații, deoarece în cazul dezincriminării faptei, autoritățile judiciare române vor proceda într-un mod identic celui privitor la indisponibilizarea probelor, examinat mai sus.

A doua condiție, instituie obligativitatea prevederii în legea română a posibilității confiscării bunului respectiv, ceea ce presupune incidența dispozițiilor art. 112 - Confiscarea specială sau 112¹ - Confiscarea extinsă, din Codul penal român.

Concluzia generală care se impune, este aceea că, atât ordinele de indisponibilizare a bunurilor, cât și cele care privesc indisponibilizarea probelor, nu se vor executa de către autoritățile judiciare române, dacă fapta în baza căreia se solicită indisponibilizarea a fost dezincriminată de legiuitorul român.

b.4. Executarea în Uniunea Europeană a sancțiunilor pecuniare

Având în vedere dispozițiile legii române, considerăm că în cazul cererii de executare a unei hotărâri de aplicare a unei sancțiuni pecuniare, emisă de către o autoritate competentă a unui alt stat membru al Uniunii Europene, dacă infracțiunea care stă la baza cererii a fost dezincriminată, autoritățile judiciare române vor refuza executarea acesteia.

Refuzul executării unei asemenea cereri este justificat și de dispozițiile art. 239 din legea specială, precum și de cele ale legii penale române.

b.5. Executarea în Uniunea Europeană a ordinelor de confiscare

Privită ca o modalitate distinctă de asistență judiciară în materie penală, între statele membre ale Uniunii Europene, recunoașterea și executarea unei cereri prin care se solicită confiscarea unor bunuri sau valori, va fi refuzată de către autoritățile române, atunci când fapta care stă la baza hotărârii, a fost dezincriminată în România.

Refuzul executării unei asemenea cereri este justificat și de dispozițiile art. 251 din legea specială, precum și de cele ale legii penale române.

4. Ultraactivitatea legii penale

Pe lângă retroactivitatea legii penale, ultraactivitatea acesteia reprezintă o altă formă de extraactivitate a legii penale, care, în esența sa, promovează efecte total opuse retroactivității, care constau în aceea că, legea penală se aplică faptelor comise sub imperiul ei, chiar dacă acestea nu au fost urmărite sau judecate în perioada de timp când aceasta era în vigoare.

Această excepție de la principiul activității legii penale, asemănătoare celei a retroactivității, a fost limitată de legiuitor doar cu privire la legile penale temporare [12].

În doctrina română s-a susținut că „*rațiunea pentru care legiuitorul a instituit excepția ultraactivității acestor legi rezidă în însăși realizarea scopului acestora, care nu ar putea fi realizat din cauza perioadei scurte în care aceasta activează și care nu ar permite descoperirea, urmărirea și judecarea definitivă a infracțiunilor săvârșite în această perioadă. Mai mult, cunoscându-se termenul până la care legea temporară este în vigoare, unii infractori ar putea să se sustragă de la urmărire și judecată până la ieșirea legii din vigoare*” [8].

Concluzii

Intrarea în vigoare a noilor coduri, penal și de procedură penală, pe lângă importanța aplicării lor în situații tranzitorii în dreptul intern român, implică și unele modificări în activitatea de asistență judiciară internațională în materie penală.

Aceste modificări privesc în general modul în care România, atât în calitatea sa de stat de executare, cât și în cea de stat solicitant al asistenței judiciare internaționale în materie penală, va recunoaște, va executa sau va transmite o cerere de asistență de acest fel.

Astfel, în calitate de stat solicitant, organele judiciare române abilitate, vor renunța la solicitarea asistenței din partea altui stat membru sau chiar terț, în condițiile în care, infracțiunea care impune solicitarea asistenței a fost dezincriminată, cu excepția cazului în care, conținutul juridic al infracțiunii dezincriminate este preluat în conținutul juridic al altei infracțiuni, cu o altă denumire marginală.

În același timp, în calitate de stat de executare, România va refuza executarea unei cereri de asistență judiciară, indiferent dacă este trimisă de un stat membru al UE sau alt stat terț, atunci când, fapta la care se referă cererea de asistență, a fost dezincriminată în dreptul român.

Dacă primul caz impune ne transmiterea cererii, în cel de-al doilea caz, se impune informarea statului solicitant cu privire la motivele care au impus neexecutarea cererii.

Recunoaștere

„Această lucrare a fost finanțată din contractul POSDRU /159/1.5/S/141699, Project ID 141699, cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013”.

Referințe

- [1] Vintilă Dongoroz, *Drept penal*, București, 1939;
- [2] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 24 iulie 2009;
- [3] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 757 din 12 noiembrie 2012;
- [4] A. Boroș, *Drept penal, Partea specială, Conform noului Cod penal*, Editura C.H. Beck, București, 2010;
- [5] M. Zolyneak, *Concepția unității de infracțiune în materia participației și implicațiile ei în cazul succesiunilor în timp a legii penale*, R.R.D. nr. 10/1971, p. 81 și urm.;
- [6] Art. 7 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950, prevede: 1. Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul în care a fost săvârșită, nu constituie o infracțiune, potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea care era aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii. 2. Prezentul articol nu va aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane vinovate de o acțiune sau de o omisiune care, în momentul săvârșirii sale, era considerată infracțiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de națiunile civilizate;
- [7] C. Bulai, B. N. Bulai, *Manual de drept penal, Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2007;
- [8] V. Pașca, *Curs de drept penal, Partea generală, Ediția a II-a, actualizată cu modificările noului Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2012;
- [9] Publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 757 din 12 noiembrie 2012;
- [10] Art. 223 alin. (1) din legea specială prevede un număr de 32 de infracțiuni și grupe de infracțiuni, care indiferent de denumirea pe care o au în statul emitent, dacă sunt sancționate de legea statului emitent cu o pedeapsă privativă de libertate, a cărei durată este de cel puțin 3 ani, nu vor fi supuse verificării îndeplinirii condiției dublei incriminări;
- [11] Kokkinakis v. Grecia, Hotărârea din 25 mai 1993, în R.D.P. nr. 1/1996, p. 149;
- [12] Art. 7 alin. (1) din Codul penal prevede că, *legea penală temporară se aplică infracțiunii săvârșite în timpul cât era în vigoare, chiar dacă fapta nu a fost urmărită sau judecată în acel interval de timp*;